

kliničtí psychologové, kteří úspěšně absolvovali tzv. specializační vzdělávání, a menší část psychologové ve zdravotnictví připravující se na danou profesi. V souboru klinických psychologů najdeme 554 žen (79 %) a 143 mužů (21 %), zatímco mezi psychology ve zdravotnictví je 47 žen (72 %) a 18 mužů (28 %). Prezidium asociace tvoří 5 žen v čele s Mgr. Hanou Jahnovou. Asociace má deset oblastních poboček, kterým předsedá 5 mužů a 5 žen. Specializační vzdělávání pro psychology ve zdravotnictví zajišťuje katedra klinické psychologie IPVZ vedená PhDr. Pavlem Králem, Ph.D.

Velkou organizací je Česká asociace pro psychoterapii (ČAP), která vznikla v roce 2001 s cílem prosadit psychoterapii jako samostatnou profesi v souladu se Štrasburskou deklarací o psychoterapii z roku 1990. V jejím čele stojí devítičlenný výbor, jehož předsedou je PhDr. Jiří Drahoš. Ve výboru jsou dále 4 ženy a 4 muži. Do certifikovaných pětiletých výcviků, jejichž odbornou úroveň ČAP garantuje, se mohou přihlásit absolventi VŠ, kteří získali magisterský, výjimečně i bakalářský titul na některé vysoké škole humanitního směru. Seznam relevantních oborů sahá od adiktologie, filozofie, psychologie až po fyzioterapii či obor porodní asistentka (25). Domnívám se, že získání kvalifikace pro profesi psychoterapeuta je tím poněkud usnadněno, protože na některé z uvedených oborů se lze dostat snáze než na psychologii. Studium většiny z nich také stěžejí může vycházet z koncepce Europsychologa, o níž se opírá výuka psychologie na univerzitách. Tuto koncepci prosazuje Unie psychologických asociací ČR (23).

Model přípravy na profesi psychoterapeuta garantovaný ČAP se zřejmě osvědčil, protože má v současnosti celkem 1 397 členů, z toho 1 105 žen (79 %) a 292 mužů (21 %). Jedním z důvodů může být to, že tato forma vzdělávání vyhovuje ženám, které mají omezené časové možnosti. Členská základna ČAP se dělí na řádné členy, kteří absolvovali některý z certifikovaných výcviků, a na kandidátní členy v pokročilé části výcviku. V souboru řádných členů je 770 žen (78 %) a 223

mužů (22 %), zatímco v souboru kandidátních členů najdeme 335 žen (83 %) a 69 mužů (17 %). Psychoterapeutky a psychoterapeuti registrovaní v ČAP často pracují v soukromé sféře, sociálních službách nebo různých neziskových organizacích. Řádní členové asociace se mohou zapojovat do preventivních programů zdravotních pojišťoven, k nimž patří psychoterapeutická pomoc lidem zasaženým válkou na Ukrajině. Na této činnosti se podílí 658 členů asociace, z toho 532 žen (81 %). Část členek a členů ČAP poskytuje terapeutické služby hrazené zdravotními pojišťovnami.

Odborné provádění psychoterapie ve zdravotnictví dlouho garantovala Česká psychoterapeutická společnost ČLS JEP, na jejíž webových stránkách lze najít adresář, v němž figuruje 60 terapeutek (67 %) a 30 terapeutů (33 %). Vesměs se jedná o lékaře nebo psychology. Předsedou výboru ČPřS je prof. MUDr. Ján Pavlov Praško, CSc., jeho dalšími členy jsou 4 muži a 3 ženy (26). Rozhodnutím MZ ČR přešlo letos schvalování vzdělávacích programů v psychoterapii pro zdravotnictví do gesce IPVZ, a to na základě konsensu zástupců čtyř odborných společností (ČPřS ČLS JEP, ČPS ČLS JEP, AKP ČR a ČAP) (27).

Z tabulky č. 2, v níž nejsou zahrnuti například psychologové působící ve školství, forenzní nebo vojenští psychologové, se zdá, že poměr žen a mužů v různých oblastech praktické psychologie kolísá kolem hodnot 7:3 až 8:2. Je možné, že se při volbě psychologického oboru projevují určité rodové preference. Velmi vysoké je procentuální zastoupení žen v oblasti klinické psychologie, psychoterapie i manželského a rodinného poradenství. Zastoupení mužů a žen ve vedení různých profesních sdružení je víceméně paritní. Muži se tedy i v oblasti aplikované psychologie stávají vedoucími častěji, než odpovídá jejich poměrnému zastoupení. Tendence k mužské převaze zde však není tak výrazná jako v akademické psychologii. V čele různých profesních sdružení navíc často stojí volené orgány, takže jejich členky zřejmě preferují muže jako vedoucí před ženami.

Samostatnou kapitolu představuje uplatnění žen a mužů v různých organizacích a institutech zajišťujících výcvik v psychoterapii, jejichž zmapování již přesahuje rámec tohoto stručného sdělení. Lze předpokládat, že zastoupení mužů zde bude relativně vysoké, protože se jedná o poměrně lukrativní, zajímavou a časově náročnou aktivitu. Tento předpoklad by bylo žádoucí systematicky ověřit.

Závěr

Ženy se hlásí ke studiu psychologie podstatně častěji než muži, a to přibližně v poměru 8 : 2. Důvodem může být jejich přesvědčení, že by v tomto oboru mohly uspět, zájem o problematiku mezilidských vztahů i snaha pomáhat druhým lidem. Profese psycholožky ženám pravděpodobně umožňuje rozvoj jejich tvořivosti i realizaci osobních ambic, aniž by se přitom dostávaly do rozporu s tradičními genderovými rolami.

V souladu s výsledky zahraničních studií se ukázalo, že v Česku existuje největší genderová propast mezi muži a ženami v oblasti akademické psychologie, kde muži získávají víc nejvyšších vědecko-pedagogických hodností než ženy a mají větší počet odborných publikací. Psychologové také častěji než psycholožky zastávají různé mocenské a řídicí funkce, jakými jsou vedoucí katedry nebo ústavu, proděkan, děkan a prorektor. Ženy se relativně úspěšně začleňují do redakčních rad odborných časopisů. Na vzniku rozdílu mezi muži a ženami v oblasti akademické psychologie se pravděpodobně podílí konflikt práce-rodina, který se zdá být u žen naléhavější než mužů. Ženy především postrádají čas potřebný k rozvoji jejich kariéry. Existující genderové diference lze interpretovat z hlediska různých sociologických fenoménů, k nimž patří „skleněný strop“ nebo „skleněný eskalátor“. K opomíjeným otázkám patří možné rozdíly v délce pracovní kariéry mužů a žen a ve věku odchodu do důchodu.

Oblast české akademické psychologie byla historiky psychologie dobře zmapována, zatímco sféra aplikované psychologie je poněkud

Tab. 2. Zastoupení žen a mužů v některých profesních organizacích

Organizace	Ženy	%	Muži	%	Celkem	vedoucí
Českomoravská psychologická společnost	473	70	205	30	678	muž
Asociace dopravních psychologů ČR	72	68	34	32	104	muž
Česká asociace psychologů práce a organizace	44	69	20	31	64	žena
Asociace psychologů sportu	20	67	10	33	30	muž
Asociace manželských a rodinných poradců	131	77	39	23	170	žena
Asociace klinických psychologů	601	79	161	21	762	žena
Česká asociace psychoterapeutů	1 105	79	292	21	1 397	muž